PRIRUČNIK ZA OMLADINSKI RAD

PRONI Centar za omladinski razvoj

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Priručnik za omladinski rad

April, 2020, Brčko

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Impresum

PRONI Centar za omladinski razvoj objavljuje „Priručnik o omladinskom radu“, na osnovu dugogodišnjeg iskustva u radu s mladima, u cilju boljeg razumjevanja i promocije omladinskog rada u Bosni i Hercegovini.

Primjeri iz prakse iz ovog priručnika se primjenjuju u svakodnevnom radu PRONI Centra i ukoliko želite da saznate više možete nas kontaktirati putem e-maila info@proni.ba

Autori:
Adnan Pečković
Jasmin Jašarević

Naslov:
Priručnik za omladinski rad

Izdavač:
PRONI Centar za omladinski razvoj
BiH, Brčko, Hadži Vasvije Zejčirović 5

Fotografije:
PRONI arhiva

Dizajn:
Dejan Rađen

Štampa:
Misija d.o.o. Brčko

Mjesto i godina izdavanja:
Brčko, 2020.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Sadržaj

1. Uvod....6
2. Riječnik pojmova koji se koriste u omladinskom radu...8
3. Šta je to omladinski rad?....24
4. Vrijednosti i principi u omladinskom radu....28
5. Svrha omladinskog rada u BiH....31
6. Zašto omladinski rad u BiH?....34
7. Tipovi omladinsko rada....37
8. Tipovi obrazovanja u omladinskom radu....45
9. Zašto neformalno obrazovanje u omladinskom radu..48
10. Principi u neformalnom obrazovanju....53
11. Etika u omladinskom radu....57
12. Omladinski rad kao instrument za osnaživanje mladih....67
13. Završna riječ....72
14. Dodatak 1: Primjer plana i programa za trening....73
15. Dodatak 2: Primjera plana i programa za radionicu....75
16. Reference....76

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Uvod

Iako ga veliki broj organizacija praktikuje omladinski rad, kao profesija ili zanimanje, još uvijek je relativno nova profesija u Bosni i Hercegovini, te još uvijek nije priznat kao zanimanje. Koristeći metodologije neformalnog obrazovanja organizacije koje se bave Omladinskim radom sprovode projekte iz oblasti ljudskih prava, kulture, sporta, politike, ali i drugih jednako važnih segmenata društva, te kao takve, zasigurno, doprinose boljem društvenom statusu mladih, kako u Bosni i Hercegovini, tako i na međunarodnom nivou. Iz tog razloga smatramo da Omladinski rad zaslužuje bolji status u bosanskohercegovačkom društvu.

Broj organizacija koje se bave omladinskim radom u ovom momentu nije moguće saznati kao ni tačan broj omladinskih radnika/ca koje se svakodnevno bave ovom profesijom na volonterskom osnovu ili su uposlenici/ce omladinskih organizacija, jer ne postoji opšteprihvaćena definicija Omladinskog rada, kao ni opšteprihvaćena definicija ko je to omladinski radnik/ca kao što je to slučaj kod drugih zanimanja gdje su tačno definisani nivo obrazovanja i aktivnosti kojima se osoba određene profesije bavi.

Važnost omladinskog rada kao profesije u Bosni i Hercegovini ogleda se ponajviše u tome da Bosna i Hercegovina, kao postkonfliktna zemlja prolazi kroz tranzicijski proces koji, između ostalog, ima za posljedicu visoku nezaposlenost mladih (46.7 %),[1] odlazak mladih iz Bosne i Hercegovine, radikalizaciju mladih po vjerskom i etno-nacionalnom principu i druge pojave loše po živote mladih. Zbog svih ovih pojava (i drugih, ovde ne navedenih), nužno je jačati omladinski sektor u Bosni i Hercegovini. Uključujući mlade u svoje aktivnosti omladinski rad doprionosi kvalitetnijem suočavanju mladih sa izazovima koje tranzicijski period nosi sa sobom, te pomaže mladima da lakše prebrode prelazak iz djetinjstva u odraslo životno doba. Omladinski rad, kao takav, doprinosi da Bosna i Hercegovina na raspolaganju ima građane i građanke koji/e nose u sebi univerzalne vrijednosti kao što su multikulturalizam, empatija, mir, društveni progres, jednakopravnost i druge ljudske vrijednosti.

proni.ba

Priručnik koji je pred Vama ima za cilj doprinijeti boljem razumijevanju Omladinskog rada kao profesije, te omladinskog radnika/ce kao osobe koja sprovodi omladinski rad. Na ovaj način želimo doprinijeti tome da omladinski radnici/ce imaju kvalitetan radni materijal koji će doprinijeti boljem razumijevanju omladinskog rada, kako od strane samih omladinskih radnika/ca, tako i kod šire javnosti.

Ono što nas je motivisalo na izradu "Priručnika za omladinski rad" je činjenica da mnoge organizacije u Bosni i Hercegovini sprovode omladinski rad na lokalnom, državnom, ali i međunarodnom nivou, a još uvijek ne postoji jedna zvanična definicija omladinskog rada kojom bi se te organizacije vodile, ali ni jasni principi i metodologije omladinskog rada. Ovim "Priručnikom" želimo dati svoj doprinos rješavanju ovog problema.

"Priručnik za omladinski rad" će sadašnjim i budućim omladinskim organizacijama i omladinskim radnicima/cama služiti kao vodič za obavljanje svakodnevnih aktivnosti, kao i planiranje projekata i budućih aktivnosti koje žele implementirati, te će služiti kao dokument za afirmaciju omladinskog rada kao profesije kako bi dobio mjesto koje zalužuje u društvu.

U ovom "Priručniku", između ostalog, bavićemo se sljedećim temama: Šta je to omladinski rad, koja je svrha omladinskog rada u zajednici, koje vrste ili tipove omladinskog rada srećemo, etika u omladinskom radu, šta je to omladinski klub a šta omladinski centar i mnoge druge teme.

Nadamo se da će ovaj "Priručnik" doprinijeti jačanju i afirmaciji omladinskog rada u Bosni i Hercegovini, ali i šire, da će omladinskim radnicima/cama pomoći u svakodnevnom obavljanju dužnosti, te da će kod šire javnosti podstaći interes za ovom profesijom i otkloniti dileme o tome šta je to omladinski rad.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Riječnik pojmova koji se koriste u omladinskom radu

Omladinski centar

Omladinski centar je društveni i rekreacioni prostor namjenjen mladim ljudima, kao i aktivnostima koje se sprovode u omladinskom centru. Omladinski centar organizuje i podržava aktivnosti koje imaju za svrhu fizički, društveni, emocionalni, i kognitivni razvoj mladih, ali i isto tako mladima omogućava da iskuse uspjeh, vođstvo, radost, prijateljstvo i priznanje njihovih talenata i mogućnosti. Omladinski centar se razlikuje od omladinskog kluba na način da posjeduje veći broj prostorija (Omladinski klub može biti smješten u prostorijama Omladinskog centra).

proni.ba

Omladinski klub

Omladinski klub je društveni i rekreacioni prostor namjenjen mladim ljudima, kao i aktivnostima koje se sprovode u omladinskom klubu. Omladinski klub organizuje i podržava aktivnosti koje imaju za svrhu fizički, društveni, emocionalni, i kognitivni razvoj mladih, ali i isto tako mladima omogućava da iskuse uspjeh, vođstvo, radost, prijateljstvo i priznanje njihovih talenata i mogućnosti. Omladinski klub se razlikuje od omladinskog centra na način da posjeduje uglavnom jednu opremljenu prostoriju za radionice i treninge. Omladinski klub svojim programom i politikom rada doprinosi pozitivnom vaspitno-obrazovnom uticaju kroz mogućnosti za učenje u najširem smislu, nudeći mogućnosti za kvalitetno provođenje slobodnog vremena za mlade.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Omladinski programi

Omladinski programi su programi za mlade, planirani sa ciljem ličnog i društvenog razvoja mladih, u odnosu na prava i potrebe mladih u određenoj zajednici (programi osnaživanja, programi prevencije i sl.).

Omladinske mreže

Omladinske mreže podrazumijevaju skup omladinskih organizacija ujedinjenih oko istog cilja. Mogu biti formalne ili neformalne, kratkoročne ili dugoročne u zavisnosti od cilja umrežavanja. Omladinske organizacije mogu se umrežavati na različitim nivoima: lokalna zajednica, država ili međunarodni nivo.

Projekat

U okviru omladinskog rada projekat označava plan pripreme, realizacije i evaluacije programa za mlade, koji može biti kratkoročne prirode, kao npr. muzički festival ili lokalna ekološka akcija, ali i dugoročne prirode, kao npr. edukativni programi (programi osnaživanja i neformalnog obrazovanja). Ideja projekta se prezentuje u projektnom prijedlogu čija forma obično sadrži osnovna pitanja vezana za jasno definisanje ideje KO, GDJE, ŠTA, KADA, KAKO, KOLIKO?

proni.ba

Radionica

Vođena i planirana aktivnost koja se odvija u obliku grupne interakcije u kojoj učestvuje 5-20 učesnika. Učesnici i voditelji su smješteni u krug i aktivnosti u radionici su oblikovane prema modelu iskustvenog učenja. Radionice se obično označavaju tematski, kao npr. kreativne (dramske, likovne), edukativne (razvoj stavova, sticanje vještina), kao i preventivne (bazirane na informacijama o posljedicama rizičnog ponašanja).

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Trening

Trening je planirana aktivnost koju sprovode omladinski radnici/ce u cilju prenošenja znanja koristeći metode neformalnog obrazovanja. Trening se može odnositi na različite procese i akcije u zavisnosti od organizacijskog i socijalnog, ekonomskog i kulturnog konteksta u kojima se dešava kao i od ciljeva i vrijednosti organizatora treninga. Neki elementi su od važnosti za svaki trening u polju omladinskog rada u zajednici i neformalnih treninga uopšte.

proni.ba

Omladinski radnici/e

Omladinski radnici/ce su osobe kvalifikovane (obrazovne/iskusne/motivisane) koje rade sa mladim ljudima koristeći metode neformalnog obrazovanja, fokusirajući se na lični i društveni razvoj mladih kroz odnos jedan na jedan ili grupne aktivnosti. Facilitiranje učenja može biti njihov glavni zadatak, ali će omladinski radnici najvjerovatnije uzeti pristup baziran na socijalnoj pedagogiji ili metodama koje nalazimo u socijalnom radu. U mnogim slučajevima, ove uloge i funkcije se isprepliću. Omladinski radnici/e svjesno pokušavaju da iskoriste svaku priliku sa mladima, u individualnom radu, u grupnom radu kroz različite aktivnosti kao i kroz rad u zajednici da kroz razgovor i iskustveno učenje podrže mlade pri ispunjavanju razvojnih potreba kao što su potreba za priznanjem i vrjednovanjem, potreba za novim iskustvima, odgovornošću kao i potreba za ljubavlju i sigurnošću.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Volonteri/ke

Osoba/osobe koje dobrovoljno rade na određenim aktivnostima sa ciljem ličnog i razvoja šire društvene zajednice. Često rade u organizacijama civilnog društva i za svoj rad ne dobijaju finansijsku nadoknadu ali im se priznaju troškovi nastali volontiranjem.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Socijalno obrazovanje

Socijalno obrazovanje je način učenja koji se koristi u radu sa mladima. U socijalnom obrazovanju omladinski radnici/e svjesno i planirano pokušavaju da pomognu mladim ljudima da steknu znanja, vještine i stavove koji su im potrebni da ispune svoje razvojne potrebe i razvojne potrebe drugih.

Omladinski aktivizam

Omladinski aktivizam predstavlja glas mladih koji su okupljeni oko zajedničke ideje zarad neke društvene promjene. Postoje različiti oblici aktivizma u odnosu na različite društvene probleme (studentski protesti, peticije, kampanje, tribine), a osnova aktivizma jeste volonterizam.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Omladinske razmjene

Omladinske razmjene podrazumijevaju skup dvije ili više grupe mladih iz različitih zajednica (gradova, država, različitih etničkih ili drugih pripadnosti...) što ima za svrhu da mladi učesnici i učesnice uče jedni od drugih o različitim državama, kulturama i drugim društvenim aspektima kako bi se doprinijelo zbližavanju mladih na različitim nivoima.

Studijske posjete

Studijske posjete podrezumijevaju putovanja u gradove ili države koja imaju za cilj da doprinesu učenju o određenoj pojavi. Studijske posjete mogu trajati od nekoliko dana do nekoliko mjeseci u zavisnosti od tematike koju pokrivaju i rapoloživih resursa za putovanje. Obično uključuju posjete različitim predavanjima, razgovore sa relevantnim individuama i institucijama.

proni.ba

Razvoj zajednice

Razvoj zajednice je bazični koncept u modelu omladinskog rada, gde je rad sa mladima i odraslima uslovljen kontekstom zajednice u kojoj se odvija, po principu međuzavisnosti i zajedničkog interesa. Šire posmatrano, razvoj zajednice se ogleda u osnaživanju pojedinaca da preuzmu aktivnu ulogu u oformljavanju različitih grupa i organizacija koje artikulišu njihove potrebe i poglede na razvoj, te utiču na procese koji čine svakodnevni život pojedinaca u zajednici.

Omladinska politika

Omladinska politika predstavlja integrisani sistem podrške za mlade zasnovan na partnerstvu svih relevantnih organizacija/institucija koje zajednički rade na donošenju i primjeni koherentnog seta strateških mjera za mlade. Elementi sistema omladinske politike jesu: omladinske organizacije, prostor za mlade, lokalni akcioni plan za mlade, upravljačka struktura, budžetska linija za mlade, institucionalne strukture učešća mladih.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

PAOR (PRONI Akademija Omladinskog Rada)

PAOR je jedinstven program PRONI Centra koji pruža mladim ljudima znanja iz oblasti Omladinskog rada, omladinskog aktivizma i rješavanje konflikta. PAOR Akademija se sastoji iz šest modula kroz period od osam mjeseci (šest mjeseci teorije i dva mjeseca prakse).

Cilj PAOR programa je osnaživanje aktivista i omladinskih radnika radi unapređenja njihovih vještina za realizaciju aktivnosti omladinskog rada, prije svega sa mladima koji su članovi PRONI Omladinskih klubova koji djeluju u okviru Mreže omladinskih klubova BiH.

proni.ba

OKORUZ (osiguranje kvaliteta omladinskog rada u zajednici)

OKORUZ je standard u omladinskom radu koji je uspostavio PRONI Centar (sa partnerskim organizacijama sa Balkana) 2004. godine u cilju održivosti omladinskog rada.

Organizacija koja želi kvalitetno ispunjavati svoju misiju u smislu održivosti i prepoznatljivosti, mora svojim korisnicima pružati dobre usluge, a istovremeno prema interesnim grupama u zajednici u kojoj djeluje pokazati stručnost, transparentnost te dobro i racionalno upravljanje resursima.

Sistem osiguranja kvaliteta u omladinskom radu u zajednici omogućuje vam da prepoznate i odgovorite na potrebe svojih korisnika, kako biste im mogli pružiti odgovarajuću uslugu u skladu sa standardima, imajući pri tome pisane dokaze.

proni.ba

Kursevi iz oblasti omladinskog rada

Kursevi iz oblasti omladinskog rada predstavljaju obrazovne aktivnosti iz oblasti omladinskog rada koji služe za obrazovanje osoba koji se u budućnosti žele baviti ovom profesijom, a gdje se polaznicima i polaznicama prenose znanja, vrijednosti i vještine potrebne za bavljenje omladinskim radom. Teme kurseva odnose se na potrebe mladih u području djelovanja, a sprovode se putem principa neformalne edukacije, te su bazirane na dostignućima naučnih disciplina Psihologije, Socijalne pedagogije, Sociologije i srodnih nauka.

Seminari

Seminari podrazumijevaju skup ljudi, praktičara i teoretičara, koji imaju za cilj raspraviti određenu temu. Seminari su obično interaktivnog karaktera gdje se učesnici i učesnice uključuju u diskusiju koja je vođena jednim ili više facilitatora, te su vremenski ograničeni.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Mendažer/ica

Menadžer/ica, kada govorimo u kontekstu omladinskog rada, je osoba zadužena za upravljanje svim procesima koji se dešavaju u omladinskoj organizaciji. Zadužen/a je za stvaranje kontakata i održavanje organizacijskih procesa kako bi organizacija ostvarila svoje ciljeve.

Projektni koordinator/ica

Projektni koordinator/ica zadužen/a je za upravljanje određenim projektom što podrazumijeva upravljenje svim resursima potrebnim za sprovođenje projekta, ljudskim, finanasijskim i drugim resursima.

proni.ba

Finansijski menadžer/ica

Finansijski menadžeri/ice su uposlenici organizacija koji/je upravljaju finansijskim tokovima u organizaciji, produciraju finansijske izvještaje, razvijaju strategije koje se tiču utroška sredstava, te komuniciraju sa donatorima o finansijskim aspektima rada organizacije.

Omladinski lideri/ce

Omladinski lideri su mlade osobe koje osmišljavaju i implementiraju projekte, aktivnosti i programe namjenjene uključivanju mladih u različite društvene procese u njihovim zajednicama. Omladinski lideri/ce prolaze različite obrazovne programe organizovane od strane omladinskih organizacija kako bi svoje zadatke izvršavali na najkvalitetniji mogući način. Nakon angažmana u omladinskim organizacijama, te potrebnih obuka, omladinski lideri/ce prelaze u zvanje omladinskih radnika/ca.

Info-tačka

Info-tačka podrazumijeva mjesto (fizički i/ili online) na kojem mladi mogu pronaći informacije od njihovog interesa, a ima za cilj poboljšati informisanost mladih o njima važnim temama. Obično se na info-tačkma mogu pronaći informacije o različitim projektima koje omladinske organizacije nude, mogućnostima obrazovanja u zemlji i inostranstvu, kao i o mogućnostima zaposlenja.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Šta je to omladinski rad?

Kao što smo naveli u uvodnom dijelu veliki broj nevladinih organizacija u svojoj praksi sprovodi omladinski rad vodeći se principima i vrijednostima koje ova profesija nalaže, ali ipak, još uvijek, kako na nivou Bosne i Hercegovine, tako ni na nivou Evropske unije nemamo jedinstvenu univerzalnu definiciju omladinskog rada što je razlog zašto manje-više svaka zemlja članica Evropske unije definiše omladinski rad na svoj način. Parametri koji utiču na način na koji se izvodi Omladinski rad, te društvene pojave kojima se omladinske organizacije bave, su najčešće određeni društvenim procesima u državi, te ekonomskim, socijalnim i kulturološkim uslovima u kojima mladi žive. Obzirom da su oni drugačiji u svakoj državi i sam omladinski rad je drugačiji.

Definicije

Obzirom na njegovu prilagodljivost geografskom području u kome se implementira omladinski rad, te potrebama mladih na određenom području, njega je jako teško definisati. Obzirom da u svim državama u kojima se praktikuje Omladinski rad on poprima oblike koji su definisani potrebama mladih na tom području, te svaka od tih država definiše omladinski rad na svoj način. Iz tog razloga još uvijek nemamo opšteprihvaćenu definiciju Omladinskog rada.

proni.ba

PRONI Centar za omladinski razvoj daje sljedeću definiciju Omladinskog rada:

"Omladinski rad obuhvata aktivnosti i programe zasnovane na metodama i principima neformalnog obrazovanja sa ciljem razvoja mladih ljudi u svjesne, odgovorne i aktivne članove zajednice i stvaranje uslova za ostvarivanje njihovih punih potencijala."[2]

Dakle, PRONI Centar za omladinski razvoj posmatra omladinski rad kroz prizmu ostvarivanja punog potencijala mladih, a sve to kroz implementaciju aktivnosti i programa koji se zasnivaju na principima neformalnog obrazovanja. Osim toga PRONI putem omladinskog rada želi pomoći transformaciji bosanskohercegovačkog društa kroz pomoć mladima u njihovom ličnom i profesionalnom razvoju kako bi mladi postali odgovorni i aktivni članovi svojih zajednica.

Bitno je pomenuti i neke definicije Omladinskog rada koje koriste različite međunarodne organizacije.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Vijeće Evrope definiše Omladinski rad na sljedeći način:

"Omladinski rad je širok pojam koji pokriva širok dijapazon aktivnosti društvene, kulturološke, obrazovne, okolišne i/ ili političke prirode od, sa i za mlade ljude u grupama ili individualno. Omladinski rad implementiraju omladinski radnici/ce koji su plaćeni za svoj rad ili ga obavljaju na volonterskoj bazi, a sprovodi se kroz neformalne ili informalne obrazovne procese koji su fokusirani na mlade ljude koji se uključuju u aktivnosti na dobrovoljnoj bazi. Omladinski rad je tipičan primjer socijalne prakse putem koje radimo sa mladim ljudima u društvima u kojima oni žive gdje fascilitiramo aktivno učešće i inkluziju mladih u njihove zajednice, kao i u procesu donošenje odluka."[3]

Rezolucija Vijeća Evropske unije za Omladinski rad kaže:

"Omladinski rad se dešava u vankurikuralnom području, kao i u specifičnim aktivnostima koje se dešavaju u slobodno vrijeme, a baziran je na neformalnim i informalnim procesima učenja i volonterskoj participaciji mladih ljudi. Ove aktivnosti su vođene ili od strane samih mladih ljudi, u saradnji sa omladinskim radnicima/cama ili su vođene kroz edukativno ili pedagoško vođstvo od strane profesionalnih ili volonterski angažovanih omladinskih radnika/ca, a mogu se razvijati ili biti predmet promjena uzrokovanih različitim dinamikama". [4]

proni.ba

Beck i Purcell daju nam jednu široku definiciju Omladinskog rada:

"Omladinski rad podrazumjeva praksu koja želi da dovede do društvene transformacije, a baziran je na određenom setu vrijednosti i principa".[5] Kao glavne zadatke Omladinskog rada Beck i Purcell vide:

"Osiguranje da su prava mladih promovisana i da se poštuju, te promovisanje jednakosti i vrjednovanje različitosti".

Proces usklađivanja definicije omladinskog rada na nivou Evropske unije još uvijek traje, ipak u gore navedenim definicijama primjećujemo i dosta sličnosti. Važni pojmovi koje možemo naći u gore navedenim definicijama su:

- Neformalno ili informalno obrazovanje
- Fokus na mlade
- Dobrovoljna participacija mladih u aktivnostima
- Aktivno učešće i inkluzija mladih
- Profesionalni ili volonterski angažman omladinskih radnika/ca
- Društvena transformacija
- Određene vrijednosti i prinicipi

Gore navedeni pojmovi daju nam određenu sliku o vrijednostima, metodologiji i svrsi omladinskog rada.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Vrijednosti i principi u Omladinskom radu

Vrijednosti koje se praktikuju u omadinskom radu služe kao vodič za sve Omladinske radnike/ce, a imaju za svrhu da daju podršku holističkom razvoju mladih kako bi se facilitirao njihov lični, društveni i obrazovni razvoj kako bi se čuo glas mladih u društvu, te kako bi oni dosegli svoj puni potencijal.

Etički kodeks koji se odnosi prije svega na profesionalne i moralne principe koje omladinski radnici/ce moraju da poštuju, daju osnov za uniformisane i standardizovane principe u radu sa mladima.

Kako bi se gore navedeno postiglo, omladinski radnici/ce kroz planirane aktivnosti stvaraju edukativne prilike za mlade putem kojih oni stiču nove vještine, doprinose jačanju samopouzdanja kod mladih, ohrabruju pozitivnu atmosferu i timski duh u grupama mladih, te doprinose širenju pogleda na svijet kod mladih i jačaju njihovu odgovornost prema zajednici u kojoj žive.

PRONI Centar vrijednosti i principe u Omladinskom radu dijeli na moralne i profesionalne.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Moralni principi

Omladinski radnici imaju obavezu da:

- **Tretiraju mlade ljude s poštovanjem**, cijeneći svaku osobu i izbjegavajući bilo kakav oblik negativne diskriminacije. Poštovanje mladih ljudi podrazumijeva poštovanje svake mlade osobe bez obzira na njenu spolnu/rodnu, etničku, nacionalnu, rasnu, seksualnu ili bilo koju drugu pripadnost vjerujući da svaka mlada osoba posjeduje kapacitet da učestvuje u kreiranju društva kakvog želi.
- **Poštuju i promovišu prava mladih da donose svoje odluke i izbore**, osim u slučajevima kada je dobrobit i legitimni interes njih samih, ili nekog drugog, ozbiljno ugrožen. Kako bi osnažili mlade da donesu odluke ispravne za njih same omladinski radnici diskutuju sa mladima o razlozima njihovog izbora i eventualnim pozitivnim ili negativnim posljedicama koje izbori imaju za njih same ili njihovu okolinu.
- **Promovišu i osiguravaju dobrobit mladih**, dozvoljavajući im da uče kroz preuzimanje odgovoronosti u obrazovnim aktivnostima. Kako bi osigurali sigurnost mladih omladinski radnici dužni su na prvom mjestu osigurati svoju kompetentnost kako bi na pravi način procijenili moguće rizike za mlade tokom aktivnosti. Osim toga nužno je stvoriti klimu u kojoj se mladi osjećaju sigurno da izraze lična osjećanja i stavove.
- **Doprinose promovisanju društvene pravde za mlade ljude**, kao i u društvu generalno, putem ohrabrivanja poštovanja razlika i različitosti. Omladinski rad podstiče univerzalne vrijednosti kao što su empatija, multikulturalizam, solidarnost i druge, te na taj način želi izgraditi pravednije društvo za sve.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Profesionalni principi

Omladinski radnici/ce imaju obavezu da:

- **Prepoznaju granicu između ličnog i profesionalnog života**, i da budu svjesni potrebe da balansiraju odnos brige i podrške mladima sa odgovarajućom profesionalnom distancom. Profesionalne granice između mladih i omladinskih radnika/ce podrazumijevanju nestupanje u intimne odnose sa mladima, uzmanje darova od mladih koji bi mogli narušiti profesionalni integritet omladinskog radnika/ce, te obratiti pažnju na ponašanje i van posla kako bi bili pozitivan model za mlade.
- **Prepoznaju potrebu da budu odgovorni prema mladima**, njihovim roditeljima i starateljima, kolegama, finansijerima, širem društvu i ostalima. Omladinski radnici prepozaju individualne mogućnosti i potrebe mladih ljudi, te usko sarađuju sa njihovom okolinom kako bi pomogli stvaranju zdravijeg okruženja za mlade ljude.
- **Razvijaju potrebne vještine i kompetencije** potrebne za Omladinski rad. Omladinski radnici su nužno svjesni svojih kompetencija, te preuzimaju samo one uloge za koje posjeduju potrebna znanja, vještine, ali i podršku. Dužni su da kontinuirano rade na sebi, te da tokom svog angažmana stiču nova znanja i vještine.
- **Rade sa službama i institucijama** gdje su ovi principi razmatrani procijenjeni i podržani. Omladinski radnici dužni su da se aktivno uključuju u diskusije o moralnim i profesionalnim principima u omladinskom radu, te da prigovore ukoliko primjete da ovi principi nisu poštovani. [6]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Svrha Omladinskog rada u Bosni i Hercegovini

Kako bi došlo do šireg razumijevanja omladinskog rada nije dovoljno opisati ga samo kroz definicije, vrijednosti i principe. Kako bismo bolje razumjeli Omladinski rad nužno je da razumijemo i njegovu prirodu i svrhu, te koje koristi imaju mladi ljudi od omladinskog rada.

Omladinski radnici/ce se susreću sa mladim ljudima u različitim okruženjima koristeći različite metode kako bi stimulisali neformalno obrazovanje i druge forme učenja. Oni, na ovaj način, grade i održavaju veze od povjerenja sa mladim ljudima kako bi stvorili uslove za učenje, te kako bi mladi imali priliku da se, gdje god je to moguće, uključe u obrazovne aktivnosti ukoliko to žele.[7] Većina mladih koji se uključuju u Omladinski rad su u adolescentskom periodu, što je samo po sebi specifično razvojno doba u kojem mladi trebaju podršku kako bi na što bezbolniji način izvršili tranziciju iz djetinjstva u odraslo doba, te postali odgovorne odrasle osobe. Omladinski rad prepoznaje specifičnost ovog razvojnog perioda, te ga posmatra kao poseban razvojni period i izdvaja ga od djetinjstva i odraslog životnog doba.

Omladinski rad posmatra mlade kao društvenu grupaciju koja je dio zajednice u kojoj žive, a ne zaseban entitet. Iz tog razloga pristupa mladima holistički, što podrazumijeva uzimanje u obzir individualnih karakteristika mladih, mladih kao grupacije, ali i okoline u kojoj odrastaju. Na taj način omladinski rad ne fokusira se na samo jedno područje rada, već se bavi razvojem sistema vrijednosti i socijalnih vještina kod mladih koje im omogućavaju informisano donošenje životnih odluka, preuzimanje odgovornosti za životne odluke, kako bi bili u stanju da doprinesu razvoju zajednice u kojoj žive.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Svrha omladinskog rada može se sumirati u devet kratkih teza:

- Izgradnja samopouzdanja kod mladih
- Razvoj vještina potrebnih za izgradnju i održavanje društvenih veza
- Da ponudi vrijedna i izazovna nova iskustva
- Da ponudi prilike za učenje kako bi mladi stekli nova znanja i vještine
- Da izgradi kapacitete kod mladih da uzmu u obzir različite rizike i posljedice, te da na taj način donose informisane odluke i preuzmu odgovornost
- Da pomogne mladim ljudima da razviju osjećaje društvene odgovornosti i solidarnosti
- Da pomogne da se glas mladih čuje pri donošenju odluka koje ih se tiču
- Da postakne ulogu mladih kao aktivnih građana i lidera
- Da sluša i čuje ono što mladi imaju za reći [8]

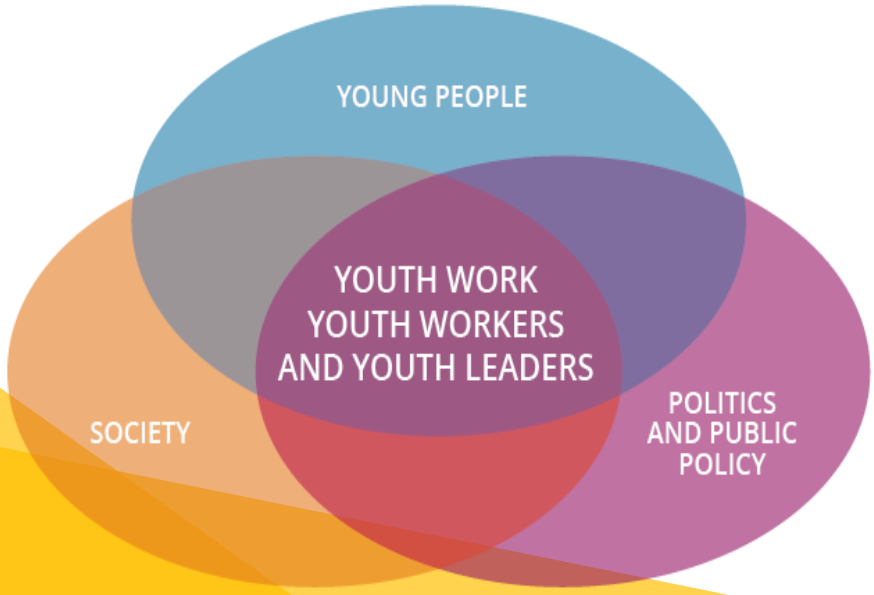

proni.ba

Zašto je Omladinski rad važan za zajednicu:

- Razvoj društva u kojem mladi imaju izgrađene demokratske vrijednosti, te koji su osnaženi da svjesno, aktivno i odgovorno doprinose razvoju demokratskog, građanskog i uspješnog društva.
- Zaokružen sistem obrazovanja: Formalno obrazovanje zajedno sa neformalnim koje mu je komplementarno, daju holistički pristup vaspitanju i obrazovanju mladih.
- Razvoj multietničnosti i multikulturalnosti kod mladih
- Struktuirana briga o mladima kako bi se mladi posmatrali kao resurs i kako bi društvo dobilo aktivne članove
- Prilika za razvoj i osnaživanje pojedinaca/ki što je osnov za jako društvo [9]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Zašto Omladinski rad u Bosni i Hercegovini?

Bosna i Hercegovina je država koja je više od dvije decenije nakon ratnih zbivanja (92 – 95) opterećena sa jedne strane etno-nacionalnim podjelama, a sa druge strane nefunkcionalnim političkim sistemom i velikom nezaposlenošću među mladima. Sve to uzrokovalo je nezadovoljstvo mladih iz Bosne i Hercegovine koji ne vide smisao, tražeći alternative za svoj lični razvojni put. Kao dodatni izazov za mlade javlja se i formalno obrazovanje koje ne prati potrebe i obrazovne trendove, te mladima iz Bosne i Hercegovine ne nudi priliku da budu konkurentni na globalnom tržištu rada.

Omladinski rad javlja se kao prilika i alternativa za mlade ljude da steknu vrijednosti, znanja i vještine koje se teško stiču u formalnom obrazovanju, a osim toga javlja se i kao prostor koji mladi mogu koristiti za implementaciju svojih ideja, te na taj način svoje zajednice učiniti boljim mjestom za život, kako za njih same, tako i za sve stanovnike zajednice.

Kao što je već rečeno omladinski rad uslovljen je društveno-političkom situacijom mjesta gdje se dešava. Tako su se omladinske organizacije krajem devedesetih, bavile, u najvećoj mjeri: mirovnim aktivizmom, pomirenjem, transformacijom konflikta, nenasilne komunikacije i sličnim temama koje su imale za cilj izgraditi porušene mostove među mladima koji su bili srušeni zbog ratnih zbivanja.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Potreba za pomirenjem i dalje je tu u Bosni i Hercegovnini, a u međuvremenu pojavili su se novi izazovi za mlade kao što su visoka nezaposlenost među ovom društvenom grupacijom, ali i odlazak mladog stanovništva iz Bosne i Hercegovine, te omladinske organizacije moraju naći odgovarajuće odgovore i na ove izazove.

Kada je riječ o mirovnom aktivizmu, pomirenju, transformacijom konflikta, nenasilnoj komunikaciji i sličnim temama Omladinski rad vodi se tezom Gordon Allporta[10] koja kaže:

Kako bi intergrupni kontakti imali za svrhu smanjenje intenziteta predrasuda nužno je zadovoljiti sljedeća četiri principa:

- Intergrupni kontakt mora biti na ravnopravnoj osnovi
- Kontakt mora biti ličan i u više susreta
- Nužno je da grupe zajedno rade na zajedničkim ciljevima
- Mora postojati institucionalna podrška koja će uspostaviti ravnopravne norme

Prateći principe Allporta omladinske organizacije u Bosni i Hercegovini u najvećoj mjeri svoje aktivnosti obavljale su na pograničnim područjima (ratnim linijama razdvajanja) gdje se u prvoj fazi radilo sa grupama odvojeno na pitanjima transformacije konflikta, ličnih osjećanja i pitanjima ličnog i grupnog identiteta, dok su se u drugoj fazi grupe susretale, a ti susreti dešavali su se u sigurnoj atmosferi koja se ogledala u podršci organizacije i stručnog osoblja koje je bilo sposobno iznijeti ovaj proces.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Obzirom da prije aktivnosti nekolicine omladinskih organizacija (većinom stranih) nakon ratnih zbivanja u Bosni i Hercegovini nije bilo nikakvih napora koji bi imali za cilj zbližavanje mladih možemo slobodno reći da su omladinske organizacije kroz aktivnosti koje su se ogledale u međuetničkoj saradnji bile pioniri mirovnog procesa u Bosni i Hercegovini.

Vrijeme promjena koje se dešavaju jako brzo zahvatilo je i Bosnu i Hercegovinu, te se čini da institucije u Bosni i Hercegovini nemaju adekvatne odgovore na njih. Omladinski radnici/ce, iako i sami/e zahvaćeni ovim promjenama, dužni/e su pružiti podršku mladim ljudima kako bi se oni snašli u današnjem vremenu. U tom smislu omladinske organizacije rade na tome da pruže mogućnost mladim ljudima da se njihov glas čuje kako bi mladi postali aktivni agenti promjena u društvima u kojim žive što trenutno nije slučaj.

Iako je mirovni rad i dalje okosnica omladinskih organizacija one su u posljednje dvije decenije pratile razna kretanja u društvu, te svoje aktivnosti prilagođavale potrebama mladih na terenu. Tako su omladinske organizacije kroz svoje aktivnosti bavile i ljudskim pravima ugroženih grupacija, kulturnim identitetom mladih, umrežavanjem sa stranim omladinskim organizacijama i drugim aktivnostima, a sve u svrhu poboljšanja statusa mladih u bosanskohercegovačkom društvu.

proni.ba

Tipovi omladinskog rada

Kao što smo već kazali Omladinski rad u najvećoj mjeri zavisi od socio-ekonomske situacije na području u kojem se implementira, s toga su i tipovi omladinskog rada drugačiji u zavisnosti od zajednice u kojoj se obavlja.

Tipovi omladinskog rada prema metodologiji rada

- **Individualni rad**

Individualni rad podrazumijeva individualni rad sa pojedincima/pojedinkama (najčešće u situaciji jedan na jedan), a ima za svrhu lični razvoj mlade osobe. Organizovan je kroz mentorstvo ili individualne sesije gdje se fokus stavlja u potpunosti na mladu osobu i njene/njegove razvojne potrebe.

- **Grupni rad**

Grupni rad je metoda u omladinskom radu putem koje se facilitira pozitivna diskusija, interakcija, učenje i razvoj. Kada je u pitanju grupni rad troje ili više ljudi radi zajedno sa ciljem učenja gdje članovi grupe u saradnji sa voditeljem/kom stvaraju uslove za učenje. [11]

- **Razvoj zajednice**

Razvoj zajednice je metoda koja ima za svrhu osnaživanje pojedinaca/ki, grupa ili institucija koje sarađuju u svrhu poboljšanja životnih uslova u zajednici. Razvoj zajednice podrazumijeva uključivanje različitih aktera u društvu koji imaju zajedničke interese.

Gore navedene metode koriste se u Omladinskom radu u zavisnosti od određene situacije, cilja ili potreba mladih, te bi omladinski radnici/ce trebali biti osposobljeni/e da implementiraju sve tri metode.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Tipovi Omladinskog rada prema lokalitetu

- **Omladinski rad u zajednici**

Omladinski radnici u zajednici pružaju aktivnosti za mlade ljude u različitim okruženjima u lokalnim zajednicama, uključujući i prostorije Mjesnih Zajednica, društvenih domova, omladinskih centara, prostorija religijskih zajednica, neprofitnih organizacija/omladinskih organizacija i vladinih institucija (škole, fakulteti).

- **Omladinski rad u omladinskom klubu/centru**

Ovaj omladinski rad se sprovodi u namjenskim prostorijama, koje mogu uključivati objekte kao što su omladinski klubovi, omladinski centri, sportski objekti i savjetovališta. Većina omladinskih klubova spada u ovu prilično široku kategoriju. Ona se oslanja na mlade ljude koji se odluče za dolazak u omladinski klub, ali u nekim slučajevima mogu biti povezani sa terenskim radom ili omladinskim radom u školi.

proni.ba

- **Izmješteni omladinski rad**

U svom najčistijem obliku, izmješteni rad sa mladima je oblik obezbjeđenja omladinskog rada zasnovanog na ulici, koji djeluje bez korištenja centra i gdje se mladi ljudi „nalaze“ i geografski i razvojno. Često se pomješa sa terenskim radom, zbog sličnih principa (tj. uspostavljanja kontakta na ulici sa onim "teško dostupnim" ili "nevezanim" mladim ljudima). Izmješteni omladinski rad se smatra više nego pokušajem da se ohrabre mladi ljudi da koriste postojeće prostore za mlade (što je često korištena definicija Izdvojenog omladinskog rada) i koristi se kao metod za pružanje neformalnog i socijalnog obrazovanja i bavi se rješavanjem svih potreba koje se prezentiraju omladinskom radniku/ci od strane mladih.

proni.ba

- **Outreach omladinski rad**

Slično izdvojenom omladinskom radu, outreach je oblik omladinskog rada koji se odvija na teritoriji mladih ljudi i predstavlja metod rada koji podržava i komplementira novom i postojećem omladinskom radu zasnovanom na centru/projektu. Prvenstveno se koristi da informiše mlade ljude o uslugama koje postoje u njihovom lokalitetu i da ih ohrabri da koriste takve usluge. Outreach takođe može nastojati da kroz konsultacije sa mladim ljudima identifikuje sve praznine koje postoje u uslugama čiji je cilj zadovoljavanje njihovih potreba. Outreach program se smatra produženom rukom omladinskog rada u omladinskom centru/klubu. Outreach omladinski rad se odvija kada radnici koji su obično smješteni u centru/klubu idu na ulicu sa svojim vlastitim programom, obično kako bi ohrabrili mlade ljude da posjete njihov centar/klub.

proni.ba

Omladinski rad u školi

Ovaj oblik omladinskog rada sprovodi se u školama i obezbjeđuje se direktno za učenike, često od strane organizacije koja nije vezana za školu. Može uključivati časove, skupove, klubove nakon završetka nastave, mentorstvo jedan na jedan itd. Može postojati veza sa drugim aktivnostima za mlade koji nisu vezani za školu.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Organizovane omladinske asocijacije i organizacije**

One su kamen temeljac omladinskog rada u mnogim zemljama, pri čemu se takva udruženja i njihove aktivnosti zasnivaju na vlastitom angažmanu i organizaciji mladih. Mogu se kretati od samog lokalnog entiteta do panevropskih omladinskih organizacija kao što je Evropski forum mladih. Oni usvajaju višestruke uloge, koje zavise od njihovog finansiranja, uključujući nivo državne podrške, kao i njihovo učešće u pružanju usluga i projektnih mogućnosti. Mnoga udruženja mladih su takođe uključena u lobiranje i pokretanje rada sa omladinom i njihovom političkom agendom. Mnogi pružaju mladim ljudima iz različitih zemalja, etničkog porijekla i kultura prilike da se upoznaju i prošire svoje kulturno znanje i poboljšaju svoje lične vještine(tj. Interakciju, komunikaciju i razumijevanje)[12]

Tipovi omladinskog rada prema području rada

- **Međunarodni omladinski rad**

Međunarodni omladinski rad podrazumjeva profesionalno organizovane aktivnosti koje omogućavaju mladima iz različitih država, različitih nacionalnosti i etničkih pripadnosti, kao i različitih kultura da sarađuju, uče jedni od drugih, upoznavaju različite kulture, te unapređuju živote za mlade na međunarodnom nivou kroz zagovaranje i druge vrste uticaja na međunarodne institucije.

Internacionalni omladinski rad ogleda se u aktivnostima kao što su mešunarodne omladinske mreže, međunarodne omladinske razmjene, međunarodni seminari i treninzi potrebni mladima.

proni.ba

- **Vršnjačko obrazovanje**

Omladinski rad, u kontekstu vršnjačkog obrazovanja, podrazumjeva omladinski rad planiran i implementiran od strane mladih za mlade, tj. za njihove vršnjake. Najčešće iskusni omladinski radnici/ce izaberu mlade, te im obezbijede potrebno obrazovanje koje mladi prenose svojim vršnjacima. Na taj način mladi dobijaju priliku da iskustvo i znanje dijele sa svojim vršnjacima. Vršnjačko obrazovanje ima za cilj da utiče na vrijednosni sistem i ponašanje kod mladih, a posebno je efikasno kada se govori o zdravlju kod mladih, te temama kao što su ovisnost i slično.

- **Slobodno vrijeme i omladinski rad**

Rekreativni omladinski rad ili omladinski rad implementiran u slobodno vrijeme mladih podrazumjeva organizovane aktivnosti kao što su sport, kultura, zabava, ali i aktivnosti od koristi za zajednicu gdje mladi definišu potrebe zajednice, te odluče da svoje slobodno vrijeme posvete rješavanju problema u zajednici. Tako se nerijetko mladi organizuju da čiste korita rijeka, organizuju sportska takmičenja i drugo.

Na ovaj način mladi se uče aktivizmu, empatiji, te važnosti davanja spostvenog doprinosa poboljšanju života u lokalnoj zajednici.

Ovdje je bitno napomenuti da svi tipovi omladinskog rada jednako važni za obavljanje kvalitetne prakse, a koji tip omladinaskog rada koristimo zavisi u najvećoj mjeri od potreba mladih ljudi u datom momentu na datom mjestu.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Neformalno obrazovanje i omladinski rad**

Omladinski rad je, u svojoj suštini, obrazovnog karaktera, te predstavlja proces koji je nužno konstantno evaluirati kako bi se na najbolji mogući način odgovorilo potrebama mladih ljudi, te zajednice u kojoj oni žive. Zadatak omladinskog rada nije da mlade stavi u jedan određen društveni konstrukt niti da ih ideološki oblikuje, već da pomogne u procesu osamostaljivanja mlade osobe, te da ih učini jedinstvenim pojedincima/kama u njihovom punom kapacitetu.

proni.ba

Tipovi obrazovanja

Obrazovna praksa, trenutno, prepoznaje tri vrste obrazovanja kada je riječ o metodologiji koja se koristi u datoj obrazovnoj praksi:

- **Formalno obrazovanje**

Formalno obrazovanje odgovara sistematičnom, organizovanom modelu obrazovanja, strukturirano i administrirano u skladu sa datim setom zakona i normi, predstavljajući prilično rigidan nastavni plan u pogledu ciljeva, sadržaja i metodologije. Karakteriše ga kontinuirani obrazovni proces koji se naziva, kao što je Sarramonova primjedba, "sadašnje obrazovanje", koje nužno uključuje nastavnika, studente i instituciju. To odgovara obrazovnom procesu koji normalno usvajaju naše škole i univerziteti. [13]

proni.ba

- **Neformalno obrazovanje**

Neformalno obrazovanje (NFO) je svaka organizovana obrazovna aktivnost koja se odvija izvan formalnog obrazovnog sistema. Obično je fleksibilno, usmjereno na učenika, kontekstualizovano i koristi participativni pristup. Ne postoji specifična ciljna grupa za NFO; to mogu biti djeca, mladi ili odrasli. Postoji rasprava o tačnoj definiciji NFO-a i koje aktivnosti on uključuje i šta isključuje. NFO se razlikuje od formalnog obrazovanja i neformalnog obrazovanja.[14] Edukativni procesi sa fleksibilnim nastavnim programima i metodologijom, sposobni da se prilagode potrebama i interesima učenika, za koje vrjeme nije unapred utvrđen faktor, već zavisi od tempa rada učenika, svakako ne odgovaraju onima koji su obuhvaćeni formalnim obrazovanjem već neformalnom obrazovanju.[15]

proni.ba

- **Informalno obrazovanje**

Informalno obrazovanje ne odgovara organiziranom i sistematskom pogledu na obrazovanje; Informalno obrazovanje ne uključuje nužno ciljeve i predmete koji su obično obuhvaćeni tradicionalnim nastavnim programima. Namijenjen je učenicima jednako kao i široj javnosti i ne postavlja nikakve obaveze bez obzira na njihovu prirodu. Generalno, informalno obrazovanje nema kontrole nad obavljenim aktivnostima, te se ne radi nužno o diplomama ili certifikatima; ono samo dopunjuje i formalno i neformalno obrazovanje. [16]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Zašto neformalno obrazovanje u omladinskom radu?

Omladinski rad je zbog svoje prilagodljivosti mladim ljudima u smislu trajanja aktivnosti, te samim obrazovnim ciljevima, u najvećoj mjeri baziran na neformalnom obrazovanju, što mu daje mogućnost da djeluje u različitim uslovima i kontekstima, te se prilagodi potrebama individue ili grupe sa kojom radi, ali i različitim društveno-političkim prilikama.

Omladinski rad smatra da su koncepti kao evolucija, razvoj, progres i transformacija sastavni dio obrazovnog procesa, te je prihvatio metodu neformalnog obrazovanja kao metodu koja će mu omogućiti da radi na gore navedenim procesima na najbolji mogući način.

Neformalno obrazovanje koristi se ukoliko želite da:

- Omogućite mladim ljudima sa kojima radite da se obrazuju u okruženju koje je različito od formalnog obrazovnog sistema
- Učinite obrazovni proces zanimljivim i da uključite mlade u sam obrazovni proces
- Učite od mladih
- Poboljšajte vještine i znanje različito od onog što je strogo povezano s temom na kojoj radite - kao što je grupni rad i komunikacijske vještine [17]

proni.ba

Ono na šta omladinski radnici/e trebaju obratiti pažnju kada je u pitanju neformalno učenje su sljedeći aspekti neformalnog obrazovanja:

- Jasni ciljevi učenja
- Prihvatljivi materijalni uslovi za učenje
- Obučeno osoblje (profesionalno ili volontersko)
- Fokusiranost na učenje
- Fokus na pronalazak rješenja
- Korištenje različitih metoda
- Dobar balans između individualnog i grupnog učenja
- Prostor za međukulturalne odnose i refleksiju na njihov uticaj na učenje
- Dobro poznavanje prijašnjeg učenja i dobra informisanost o važnosti naučenog
- Samorefleksija
- Analiza progresa i poteškoća
- Evaluacija grupnih procesa [18]

Neformalno obrazovanje u većini slučajeva ne podrazumijeva nikakav oblik testiranja, pa je zato učenje koje dobijamo učestvovanjem u neformalnim aktivnostima za osobe koje su van omladinskog rada često nevidljive. Ipak, obzirom da se suština omladinskog rada nalazi u pripremi mladih za život, te podršci mladima u tranzicijskom periodu između djetinjstva i odraslog doba nalazimo da su tri pojma krucijalna:

- Lični razvoj
- Aktivno građanstvo
- Zapošljivost

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Sva tri prethodno navedena pojma podrazumijevaju učenje i eventualnu promjenu vrijednosnog sistema:

- Za **lični razvoj**: Kako ja odrastam, šta želim da budem i radim? Kako živim i surađujem s drugima? Kako učim? Sticanje uvida u lične snage i slabosti ...
- Za **aktivno građanstvo**: Kako moje učešće u omladinskom radu utiče na moju zajednicu? Koje inicijative poduzimam da uključim i druge u ono što radimo? U kojoj mjeri praktikujem slogan "razmišljaj globalno, djeluj lokalno"? Kako djelujemo demokratski? Gdje je potrebno zaštititi ljudska prava? Kako mogu napraviti društvo u kojem živim boljim?...
- Za **zapošljivost**: Koje "meke vještine" trebam da budem efikasan u timskom radu? Kako da preuzmem inicijativu? Koje su moje "tvrde vještine" u odnosu na upravljanje projektima (budžetiranje, planiranje, procjena rizika, itd.)? Kako da opišem šta i ko sam drugima?

Sve gore navedene vještine i vrijednosti formalno obrazvanje ne pruža mladima u dovoljnoj mjeri, što omladinskom radu kao profesiji daje na značaju. [19]

PRONI Centar za omladinski razvoj pri planiranju aktivnosti koristi "Model razvoja nastavnog plana" (Curriculum development model (CDM) koji podrazumijeva sedam faza napretka mladih ljudi tokom trajanja aktivnosti.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Ako želite pomoći mladim ljudima u prelasku iz stanja zavisnosti u stanje nezavisnosti, korisno je imati instrumente pomoću kojih možete opisati i mjeriti njihov napredak. Ovdje navedeni Model razvoja nastavnog plana (CDM) predstavlja jedan od instrumenata pomoću kojih možete razlučivati između različitih nivoa učešća. On opisuje progresivno uključenje mladih ljudi u proces donošenja odluka kroz sedam stanja, od prvog kontakta do nezavisnosti:

- **Stanje 1:** prvi kontakt, kada mlada osoba testira omladinskog radnika (šta ovi odrasli imaju da mi ponude? Mogu li im vjerovati?)
- **Stanje 2:** upoznavanje (bolje upoznavanje ostalih, dalje testiranje, gdje omladinski radnik nastavlja PR aktivnosti, 'prodavajući' svoju ponudu mladima),
- **Stanje 3:** socijalizacija/druženje (grupa je u kafiću, ili ispred TV ekrana) gdje će omladinski radnik podstaknuti mlade na veće obavezivanje i uključenje u aktivnosti
- **Stanje 4:** Stanje aktivnosti, učestvovanja u npr. takmičenju u bilijaru, i odrađivanje takmičenja do kraja dok se i dalje vrši ohrabrivanje/podstrekavanje na prelaz na Stanje 5
- **Stanje 5:** Kada mladi ljudi počinju da učestvuju u planiranju i organizovanju aktivnosti
- **Stanje 6:** je kada sami vrše aktivnosti
- **Stanje 7:** Je stanje vođstva ili obrazovanja vršnjaka, odnosno kada preuzimaju odgovornost i za druge, kao i za sebe

Stanja 1-4 su u suštini uraditi stvari za mlade ljude. Stanje 5 je značajna promjena ka uraditi stvari sa

njima. Stanje 6 je kada aktivnosti vode mladi ljudi, i Stanje 7 je preuzimanje vođstva ili uloge

vršnjačkog edukatora.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

CDM Model predstavlja sredstvo kojim se opisuju različita stanja u napretku mladih ljudi ka preuzimanju odgovornosti za donošenje odluka u omladinskom radu, i ta stanja se mogu primijeniti i na njihove živote. Takođe, omogućuje i omladinskim radnicima/cama da opišu trenutnu praksu omladinskog rada, koliko mladih se nalazi u jednom od stanja, te da planiraju razvoj mladih u budućnosti. Ovo znači da se mogu odrediti pokazatelji procesa i procijeniti na kojem nivou mladi učestvuju u aktivnosti.

Model takođe predstavlja alat za prepoznavanje:

- Posebne uloge omladinskog radnika/ce u podršci mladim ljudima na različitim stanjima, kako se uloga mijenja, i kako se mogu ohrabrivati mladi ljudi na dalje napredovanje,
- Šta mogu mladi ljudi naučiti na svakom nivou učešća, a posebno da mogu prepoznati da nivo učenja značajno raste kada pređu na stanja 5-7, i
- Ponašanje koje je nastalo ovim saznanjem

Stoga se može koristiti kao dokaz učenja mladih ljudi, te promjena u ponašanju koje su rezultat omladinskog rada.

CDM predstavlja i korisno sredstvo za procjenu promjene u nivou odgovornosti mladih ljudi i pojedinačno i u grupama. Praktično, izvedba mlade osobe je proizvod sposobnosti i motivacije. Svaka očita regresija (nazadovanje) se obično pripisuje smanjenoj motivaciji, prouzrokovana nekim značajnim uzrokom, i to je potrebno istražiti. Model je vrijedan i za obuku radnika koji rade pola radnog vremena i volontera na temu kako ohrabriti progresivno učešće mladih ljudi u donošenju odluka, te za demonstraciju efekta i onoga što mladi ljudi dobiju u smislu kvalitetnog omladinskog rada.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Principi u neformalnom obrazovanju

- **Dobrovoljno učešće**

Mladi su slobodni da biraju željeni program obrazovanja, da učestvuju u aktivnostima na osnovu svoje slobodne volje i da biraju vrstu neformalne edukativne aktivnosti, njen oblik i trajanje.

- **Specifično okruženje**

Neformalno obrazovanje se odvija u specifičnom okruženju, koje mora imati određenu autonomiju (odvojenost), tako da su ljudi sigurni da eksperimentišu i testiraju se bez veće šanse da naude sebi ili drugima. To bi također trebalo da bude okruženje u kojem ljudi mogu da preuzmu punu odgovornost za svoje postupke. Čak i neuspjeh ili nepravedna odluka mogu imati negativne posljedice koje mogu utjecati na ostatak života mlade osobe. To znači da mladi ljudi moraju imati mogućnost da se testiraju. Testiranje sebe omogućava da prikupite autentičnija iskustva koja su od suštinskog značaja u ovom dobu.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Aktivno učešće u procesu učenja**

Ljudi koji učestvuju u neformalnom obrazovanju postižu određene rezultate prvo kroz aktivno učešće. Aktivnost mladih se postiže posvećivanjem vremena da se imenuje i opazi lično iskustvo. Ako je potrebno, to se može postići stvaranjem vještačkih situacija za sticanje novog iskustva i pružanjem teorijskog materijala za aktivnu raspravu, stvaranjem uslova za ispitivanje i razmišljanje o mogućnostima primjene naučenog.

- **Holistički princip**

Ovaj princip podrazumijeva usvajanje holističkog stava prema ljudima, edukativnim ciljevima i metodama rada. Ni osjećaji, ni um, ni fiziologija se ne zanemaruju i pažnja se posvećuje svakoj osobi, kao i grupi i subjektu. Cilj je povezati iskustvo stečeno tokom edukativnog procesa sa stvarnošću. Neformalno obrazovanje kombinuje emocionalne, fizičke, intelektualne metode koje osiguravaju cjelovit razvoj ličnosti.

PRONI Centar praktikuje NFO i vjerujemo da osoba postaje slobodna od vanjskih uticaja, snažna iznutra, samouvjerena i samodostatna ("gospodar svoje volje i rob svoje savjesti", da to kažemo riječima našeg Učitelja A. Kučikas), tek nakon što je shvatio svoju unikatnost.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Učenje kroz iskustvo**

Proces neformalnog obrazovanja se zasniva na iskustvu, koje postaje samo smisleno kada je dobro shvaćeno i svjesno ostvareno. Zbog toga se diskutuje (reflektira) i imenuje iskustvo, donose se smisleni zaključci i naučeno se može primijeniti u stvarnom životu (za detaljniju diskusiju o učenju iz iskustva pogledajte Kolb, D.A., 1983).

- **Otvorena i neformalna komunikacija**

Neformalno obrazovanje je siguran proces, gdje ljudi mogu biti svoji, dijeleći svoje životno iskustvo, otkrivajući svoje slabe strane bez straha od grešaka i diskriminacije. To je i prostor za učenje iz vlastitih grešaka i učenje jednih od drugih, za uzajamni rast i omladinskog radnika/ce i mladih.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Stvaranje nekonkurentnog okruženja**

Aktivnost neformalnog obrazovanja je oblast u kojoj se vještačka kompetitivna napetost izbjegava. Konkurencija je ono što pokreće savremeno društvo. Rezultati (implementacija plana ili zadatka) su stalna potražnja. Od mladih ljudi se često traži da rade više nego što su sposobni, ili da ih se ohrabruje da ih vide kao nešto što nisu. Kada dobijaju priliku da budu ono što jesu?

Da bi se ispunila očekivanja društva (ili odraslih) većina mladih ljudi uči da se adaptiraju i prežive na ovaj način. Međutim, u isto vrijeme oni mogu mrziti ovo društvo. Nažalost, niti imaju snage, niti želje da ga promijene. Stoga neformalno obrazovanje odbija vještačku konkurenciju i formalnu kontrolu rezultata. Iskustvo procesa se smatra dragocjenim samo po sebi i može se tretirati kao rezultat. Ovaj princip omogućava stvaranje prostora u kojem se učesnici ne upoređuju jedni s drugima, već mogu sami procijeniti i koliko su daleko došli na svoj željeni način.

Ovdje se mladi upoređuju jedino sa samim sobom – kakav/a sam ja na početku edukativnog procesa i kakav/a sam sada na kraju procesa? Ovaj proces unutrašnje zrelosti ne može se formalno vrjednovati, jer rezultati možda neće biti odmah vidljivi, već tek nakon određenog vremena. (Ova količina vremena je vrlo individualna). Stoga često govorimo o rezultatima NFO-a kao i o efektima NFO-a.

proni.ba

- **Grupno orijentisano učenje**

Grupa u neformalnom obrazovanju služi kao sredstvo, kao poseban model društva (mini društvo). Grupa služi kao prostor za rješavanje međuljudskih odnosa, donošenje zajedničkih odluka, dijeljenje posla i odgovornosti. Individualno učenje se takođe intenzivira u grupi.

Potreba za individualnim programima učenja u zemljama Zapadne Evrope ubrzano raste. Do sada je bilo vrlo malo diskusije o ovoj temi, i ako je bilo, bilo je samo o učenju mladih u volonterskom servisu. Često govorimo o edukaciji volontera ili o radu sa volonterima. Slažemo se da je zadatak dug i zahtijeva konzistentnost. Stoga, po našem mišljenju, organizacije koje, kao i obično, žele da angažuju mlade ljude, ali ne uspjevaju da obezbjede resurse i sredstva za rad sa svojim volonterima, angažuju se u nečemu što definitivno nije neformalno obrazovanje mladih.

Organizacije koje se bave edukacijom volontera znaju koliko truda, vremena i novca zahtijeva ovaj posao. Pored individualnog učenja, organizuju se i volonterske grupe, grupne aktivnosti, seminari i sastanci za rad sa volonterima. Uspostavljaju se prostori u kojima grupe volontera mogu razmišljati o svom iskustvu, učiti jedni od drugih, rješavati teške situacije, procjenjivati osobni rast i ostvarivati stečene kompetencije.[20]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Etika u Omladinskom radu

Etika se općenito smatra normama ponašanja koje ljudi slijede u pogledu toga što je dobro ili loše, ispravno ili pogrešno. Obično se etička pitanja odnose na pitanja ljudskog (i životinjskog) blagostanja.

U svojoj suštini *etika odgovara na dva temeljna pitanja: "Šta treba da činim?" i "Šta je dobro?".* [21]

Kada je riječ o etici u omladinskom radu neke od moralnih i etičkih principa već smo spomenuli u kada smo diskutovali o moralnim i profesionalnim principima (pogledaj Principi u omladinskom radu). Ovdje ćemo ih razraditi detaljnije uz pomoć vodiča: Etičko ponašanje u omladinskom radu: Vodič kroz vrijednosti i principe u Nacionalnoj Omladinskoj Agenciji, UK (National Youth Agency, UK).[22]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Etika u omladinskom radu u praksi

Etički/moralni principi

Omladinski radnici/ce se obavuzuju da će:

- **Odnositi se prema mladima sa poštovanjem**

Principi u praksi bi uključivali:

- vrednovanje svake mlade osobe i postupanje na način koji ne iskorištava ili negativno diskriminiše određene mlade ljude na nevažnim osnovama kao što su „rasa“, religija, spol, sposobnost ili seksualna orijentacija.
- objasniti prirodu i granice povjerljivosti i priznati da se povjerljive informacije koje su jasno povjerene u jednu svrhu ne smiju koristiti u druge svrhe bez pristanka mlade osobe - osim ako postoji jasan dokaz o opasnosti za mladu osobu, radnika, druge osobe ili zajednicu.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba pro

Poštovati i promovisati prava mladih ljudi da donose vlastite odluke i izbore

Principi praktičnog rada bi uključivali:

- podizanje svijesti mladih o rasponu odluka i izbora koji su im otvoreni i nudeći mogućnosti za diskusiju i debatu o implikacijama određenih izbora;
- mladi ljudi razvijaju svoje kapacitete i povjerenje u donošenje odluka i izbora kroz sudjelovanje u tijelima koja donose odluke i radeći u partnerstvu s omladinskim radnicima u planiranju aktivnosti
- poštovanje vlastitih izbora i stavova mladih ljudi, osim ako blagostanje ili legitimni interesi sebe ili drugih ljudi nisu ozbiljno ugroženi

Promovisanje i osiguranje dobrobiti i bezbjednosti mladih ljudi

Praktična načela bi uključivala:

- preuzimanje odgovornosti za procjenu rizika i upravljanje sigurnošću u radu i aktivnostima koje uključuju mlade ljude,
- osiguranje vlastite kompetentnosti, kao i odgovornosti zaposlenika i volontera za koje su odgovorni,
- upozoravaju nadležne organe i preduzimaju radnje, ako se smatra da su rizici ili opasnosti vezane za aktivnost koju obavljaju,
- skretanje pažnje njihovom poslodavcu i, ako se to pokaže neefikasnim, skreće pažnju onima na vlasti ili, konačno, opštoj javnosti, ukoliko aktivnosti ili politike poslodavaca mogu ozbiljno ugroziti interese i sigurnost mladih ljudi;
- biti svjesni potrebe za uspostavljanjem ravnoteže između izbjegavanja nepotrebnog rizika i dopuštanja i poticanja mladih ljudi da sudjeluju u izazovnim obrazovnim aktivnostima.

proni.ba

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Doprinijeti promovisanju socijalne pravde za mlade ljude i društvo u cjelini

Načela prakse bi uključivala:

- promovisanje pravednog i poštenog ponašanja, te suočavanje sa diskriminatornim akcijama i stavovima kod mladih, kolega i drugih,
- poticanje mladih na poštivanje i vrijednosti razlika i različitosti, posebno u kontekstu multikulturalnog društva,
- privlačenje pažnje na nepravedne politike i prakse i aktivno nastojanje da se one promijene,
- promovisanje učešća svih mladih ljudi, a posebno onih koji su tradicionalno bili diskriminirani u rad sa mladima, u javnim strukturama i u društvu uopšte;
- podsticanje mladih ljudi i drugih da zajednički rade na pitanjima od zajedničkog interesa.

Profesionalni principi

Prepoznati granice između ličnog i profesionalnog života

Praktični principi bi uključivali:

- prepoznavanje izazova između razvoja podržavajućih i brižnih odnosa sa mladima i potrebe za održavanjem odgovarajuće profesionalne distance;
- paziti da se ne razvijaju bliske lične, naročito seksualne, veze s mladima sa kojima rade, jer to može biti protivzakonito, eksploatativno ili rezultirati povlaštenim tretmanom. Ako se takav odnos razvije, dotični omladinski radnik/ca treba da podnese prijavu linijskom rukovodiocu da odluči o odgovarajućoj akciji,
- da ne učestvuje u aktivnostima vezanim za posao za ličnu korist, ili da prihvati poklone ili usluge od mladih ljudi ili lokalnih ljudi koji mogu kompromitirati profesionalni integritet rada; i
- paziti da ponašanje izvan posla ne ugrozi povjerenje mladih i javnosti u omladinskog radnika/cu

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Prepoznaje potrebu da bude odgovoran/a prema mladima, njihovim roditeljima ili starateljima, poslodavcima, finansijerima, širem društvu i drugim ljudima koji imaju relevantan interes za principe omladinskog rada

- priznaje da se odgovornosti prema različitim grupama mogu sukobiti i preuzeti odgovornost za traženje odgovarajućih savjetovanja i donošenje odluka u slučajevima konflikta,
- otvorenost i iskrenost u svim odnosima sa mladima, omogućavajući im pristup informacijama kako bi donosili odluke u svom životu uopšte i u vezi sa učešćem u aktivnostima omladinskog rada;
- osigurati da su resursi pod kontrolom mladih podijeljeni na pravedan način, u skladu sa kriterijima za koje su omladinski radnici/ce odgovorni, i da je obavljeni posao što efikasniji,
- izvještavanje nadležnog organa u sumnje u vezi sa osobom koja je izložena riziku od ozbiljne povrede ili opasnosti, posebno seksualnom ili fizičkom zlostavljanju; i
- aktivno traženje mogućnosti za saradnju sa kolegama i stručnjacima iz drugih agencija

proni.ba

Razvijati i održavati vještine i kompetencije potrebne za obavljanje omladinskog rada, uključujući:

- preuzimanje posla ili odgovornosti za koje omladinski radnici/ce imaju potrebne vještine, znanje i podršku,
- traženje povratne informacije od korisnika usluga i kolega o kvalitetu njihovog rada i stalno ažuriranje vještina i znanja;
- prepoznavanje kada su potrebne nove vještine i znanje i traženje odgovarajućeg obrazovanja i obuke.

Podsticanje i uključivanje u etičku raspravu u omladinskom radu

- razvijanje svijesti o ličnim vrijednostima omladinskih radnika i kako se one odnose na etičke principe rada sa mladima i razgovor sa kolegama i doprinos učenju organizacije u kojoj rade:
- razvijanje svijesti o potencijalu za sukob između ličnih i profesionalnih vrijednosti, kao i između interesa i prava različitih pojedinaca i između etičkih principa u ovoj izjavi;
- prepoznavanje važnosti kontinuiranog razmišljanja i rasprave i sagledavanje ove izjave o etičkim principima kao radnog dokumenta koji treba stalno biti predmet diskusije.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

- **Raditi za uslove u agencijama za zapošljavanje u kojima se raspravlja o ovim principima, ocjenjivati i podržavati te agencije**
- osiguranje da su kolege, poslodavci i mladi ljudi upoznati sa izjavom o etičkim principima,
- da su spremni da razgovaraju o teškim etičkim pitanjima u svjetlu ovih principa i doprinose tumačenju i razradi etičkih principa,
- spremnost da izazove kolege ili agencije koje zapošljavaju čije su radnje ili politike u suprotnosti sa etičkim principima.

Kako bi se spriječilo samovoljno tumačenje gore navedenih principa nužno je da omladinske organizacije izrade set pravila, politika i procedura koje jasno definišu moralno i profesionalno ponašanje omladinskih radnika/ca.

Jedan od modela integrisanja etike u politike na nivou organizacije uključuje separaciju raznih principa vezanih za svakodnevnu praksu na način da se politike podijele na politike iz oblasti etike, politike iz oblasti prakse i politike iz oblasti ponašanja.

- Politike iz oblasti etike predstavljaju standardne profesionalne etičke norme za omladinski rad ili mogu biti spefične za samo jednu organizaciju.
- Politike iz oblasti prakse odnose se na način na koji se etičke norme primjenjuju u praksi u specifičnim situacijama.
- Politike iz oblasti ponašanja odnose se na ponašanje omladinskih radnika/ca tokom obavljanja prakse.[23]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Omladinski rad kao instrument za osnaživanje mladih

Po Webster riječniku (1998)" definicija osnaživanja bila bi: "(1) da imaju službenu vlast ili zakonsku moć da (2) omoguće; (3) da promovišu samoaktualizaciju ili uticaj." Strategija propisana prvom definicijom može biti prilično efektivna pod uslovom da stranka koja je ovlaštena (to jest, “osnažena”) već ima kompetencije potrebne za postizanje željenog ishoda.

Jedan od glavnih ciljeva omladinskog rada je osnaživanje mladih ljudi na način da im pomogne u prelasku iz pasivnih posmatrača u aktivne agente promjena u svojim zajednicama na način da su mladi informisani o pojavama i događanjima u svojoj zajednici, ali i da poznaju i imaju potrebne alate i kapacitete da mijenjaju zajednicu u svoju korist.

Omladinski rad prepoznaje i vrijednuje participaciju kako mladih ljudi, tako i odraslih, u kreiranju prostora za smisleno učešće mladih u kreiranju aktivnosti koje imaju za svrhu poboljšanje položaja mladih u društvu.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Kako bismo bolje razumjeli nivoe participacije mladih ljudi u životu njihove zajednice Hart (1994) je konstruisao "Stepenice participacije":

- **Stepenica 1:** Mladi ljudi su manipulisani (odrasli koriste mlade ljude bez da ih priznaju kao sebi jednake, praveći se da su akcije inicirane od strane mladih).
- **Stepenica 2:** Mladi ljudi kao ukras (koriste se kao ukras za pomoć odraslima).
- **Stepenica 3:** Mladi ljudi su primjećeni (uključeni su, ali ih ne slušaju ozbiljno niti im je data stvarna uloga).
- **Stepenica 4:** Mladi ljudi su raspoređeni i informisani (dobijaju ulogu, ali im se ne daje izbor o ulozi koju će preuzeti).
- **Stepenica 5:** Mladi ljudi su konsultovani i informisani (njima su se obratili za savjet o odlukama i svesni su šta se dešava).
- **Stepenica 6:** Akcije su inicirane od strane odraslih, ali odlučivanje se dijeli između odraslih i mladih ljudi.
- **Stepenica 7:** Mladi vode i iniciraju akcije.
- **Stepenica 8:** Mladi i odrasli u potpunosti učestvuju u donošenju odluka. [24]

Hart smatra da prve tri stepenice nisu prava participacija mladih ljudi, te da kao takve nisu važne za mlade. Ostale stepenice predstavljaju sve veći nivo participacije mladih ljudi, dok najviša stepenica 8 aktivno vođstvo mladih ljudi u donošenju odluka i jednak status sa ostalima.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Kao najvažnije prakse kod osnaživanja mladih omladinski rad prepoznaje:

- **Kreiranje sigurnog mjesta koje promoviše smislenu i autentičnu participaciju mladih** (participirajuće politike i mjesta koja vode mladi ljudi, mjesta gdje postoji smislena participacija mladih i gdje su mladi uključeni, kreiranje fizičkog prostora i uloga za mlade ljude)
- **Odrasli koji podržavaju mlade ljude i dijele moć s njima po pitanju ključnih tema** (uključivanje mladih i odraslih u zajednički istraživački proces u kojem svako ravnopravno doprinosi; svi su posvećeni učenju i kolegijalnosti, podjela moći između odraslih i mladih, posvećeni odrasli saveznici mladima)
- **Refleksija i kritička analiza** (tražiti balans između kritičkog razmišljanja, refleksije, analize i akcije, kritički posmatrati tradicionalne paradigme, metode i tekstove, ukljičivanje u kritičku refleksiju interpersonalnih i socio-političkih procesa, facilitiranje kritičkog obrazovanja i izgradnja vještina potrebnih za promjene u zajednici)
- **Stvaranje mogućnosti za akcije mladih u zajednici** (lokalna izgradnja kapaciteta kod mladih, participacija u socio-političkim procesima kako bi izazvali promjenu, integrisanje refleksije i akcije). [25]

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni

Iz svega gore navedenog možemo zaključiti da omladinski rad gleda na mlade kao na resurs u izgradnji pravednijeg društava za sve, a ne kao što su mladi prečesto etiketirani kao problem društva. Po gore pomenutoj Websterovoj definiciji vidjeli smo da mladi, da bi preuzeli moć ili odgovornost, već moraju imati kapacitete da svoje želje sprovedu u djelo. UNESCO[26] je nakon analiza svojih dosadašnjih napora formulisao proces osnaživanja mladih ljudi kroz sljedeće tri tačke:

Izrada politika sa participacijom mladih

Javne politike o mladima pružaju sveobuhvatnu viziju za programe za mlade i dotiču se više oblasti: od obrazovanja do zapošljavanja, od socijalnog razvoja do demokratske zastupljenosti, od naučnih istraživanja do inovacija, kulture, sporta, komunikacija i zdravlja, između ostalog. Politike treba da proizlaze iz istraživanja zasnovanog na dokazima, da se razvijaju uz učešće mladih, da se redovno prate i ocjenjuju u smislu implementacije, i da se preispitaju kako bi se prilagodili tekućim društvenim izazovima.

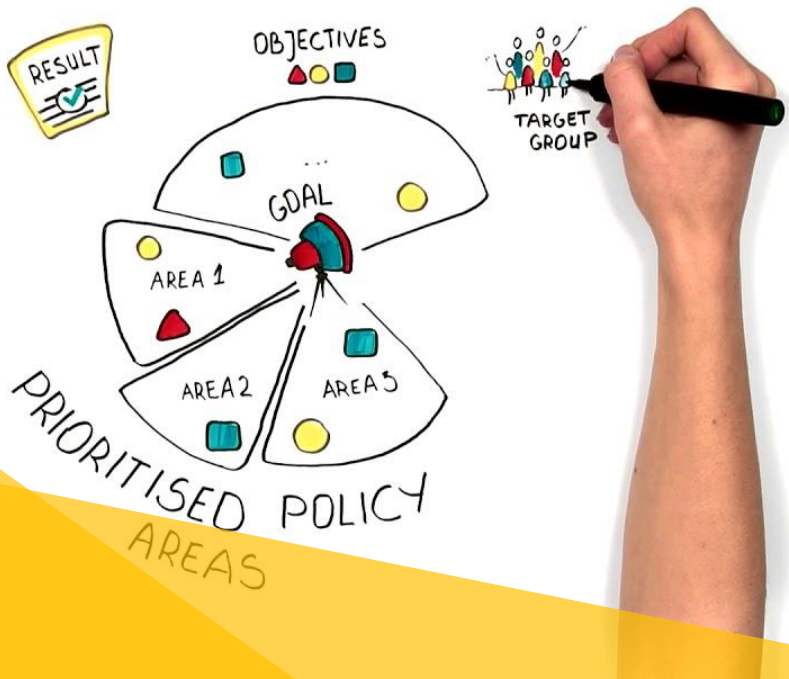

Razvoj kapaciteta kod mladih

Ova specifična oblast rada fokusira se na razvijanje potrebnog skupa vještina za osnaživanje mladih da postanu autonomne osobe, da naprave bezbolan prijelaz u odraslu dob i da se uključe u društvene procese kao važni društveni akteri.

Građanski angažman, demokratska participacija i društvena inovacija

Građanski angažman je proces kroz koji mlade žene i muškarci ostvaruju svoja prava i preuzimaju odgovornost kao građani i društveni akteri. Oni svoje vještine i iskustva stavljaju u službu svojih zajednica, tako što preduzimaju akcije, direktno rješavaju problem, rade s drugima na rješavanju problema ili u interakciji s demokratskim institucijama. Građansko angažovanje ima različite forme, uključujući volonterstvo mladih, društvene inovacije, liderstvo, socijalno preduzetništvo, medije i učešće u donošenju odluka.

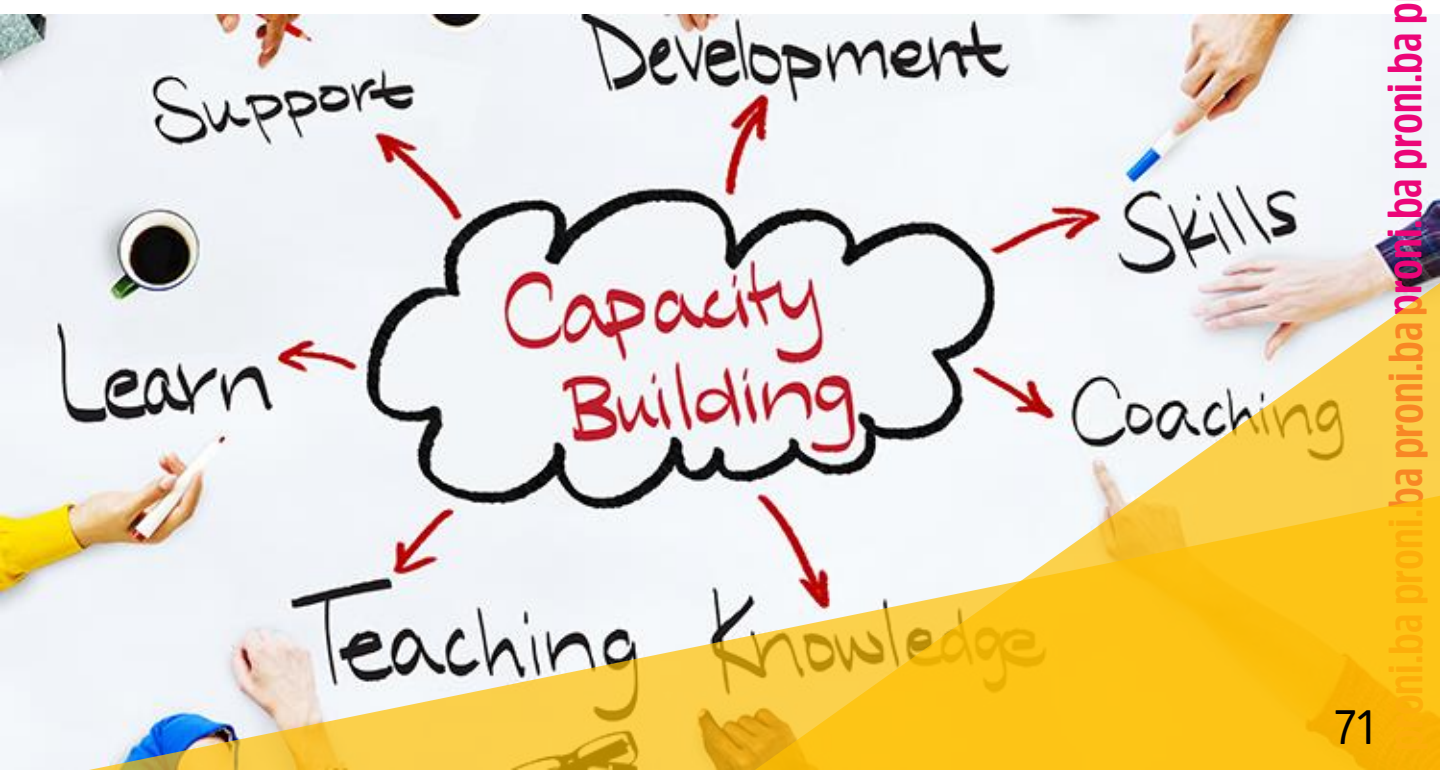

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Završna riječ

U ovom priručniku pokušali smo dati svoj doprinos raspravi koja u Bosni i Hercegovini, ali i šire, traje više od dvije decenije, a to je rasprava na temu "šta je to omladinski rad i čemu služi?". Kao primjer dali smo nekoliko definicija omladinskog rada, ali ipak, smatrali smo da je razumijevanje omladinskog rada kao profesije, kao i toga čime se zapravo bave omladinski radnici/ce, bolje objasniti kroz svrhu i vrijednosti omladinskog rada, s toga smo najveći dio Priručnika posvetili upravo tome.

Smatramo, takođe, da će priručnik poslužiti kao bazni dokument za prepoznavanje omladinskog rada kao profesije, te će dati svoj doprinos u obuci budućih omladinskih radnika na akademskom nivou kao što je to slučaj sa nekim zemljama Evropske unije što bi značilo i definitivnu profesionalizaciju omladinskog rada.

proni.ba

Dodatak 1 – Primjer plana i programa treninga

Uvod u omladinski rad

Cilj treninga:

Cilj prvog modula je da polaznici steknu osnovna znanja o Omladinskom radu kao profesiji i stavljanje Omladinskog rada u širi društveni kontekst.

Zadaci:

- Istražiti vrijednosti i etiku u omladinskom radu
- Istražiti šta je to omladinski radnik/ca i ulogu omladinskih radnika/ca u zajednici
- Istražiti koje tipove omladinskog rada imamo
- Uloga neformalnog obrazovanja u omladinskom radu i razvoju zajednice

Sadržaj modula 1:

- Uvod u kurs
- Šta je Omladinski rad ?
- Uloga omladinskog radnika/ce u zajednici
- Iskustveno (eksperimantalno) učenje
- Tipovi omladinskog rada

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Dan 1	Dan 2
Šta je omladinski rad ? • Šta je za mene omladinski rad? (Učesnici/ce pišu svoju definiciju omladinskog rada na papir. Trener svaku prošita na glas) • Diskusija (Da li su izviđači omladinski rad? Da li su sportski klubovi omladinski rad? Da li se u školama sprovodi omladinski rad...) • Zvanične definicije omladinskog rada • Iskustva učesnika u aktivnostima koje spadaju u omladinski rad	**Iskustveno (eksperimentalno) učenje** • Faze kod eksperimentalnog učenja • Faktori koji utiču na individualno učenje • Ciklus eksperimentalnog učenja (Eksperimentisanje-iskustvo-reflektovanje-konceptualizacija)
Tipovi omladinskog rada • Diskusija o tipovima omladinskog rada sa učesnicima (Primjeri iz prakse učesnika) • Prezentacija opšteprihvaćenih tipova omladinskog rada • Tipovi omladinskog rada prema području rada • Tipovi omladinskog rada prema metodama rada • Tipovi omladinskog rada prema lokalitetu • Tipovi omladinskog rada prema profilu omladinskih radnika/ca	**Etika u omladinskom radu** • Definisanje etike u kontekstu omladinskog rada • Etički standardi u omladinskom radu • Etičke politike i pravilnici u PRONI Centru za omladinski razvoj • Kompetencije omladinskih radnika/ca u kontekstu etike
Svrha omladinskog rada • Omladinski rad i razvoj zajednice • Omladinski rad i participacija mladih u društenim procesima • Izgradnja ličnih kapaciteta kod mladih	**Osnovne vrijednosti i principi u omladinskom radu** • Fer odnos, diverzitet i međusobna povezanast kao vrijednosti u omladinskom radu • Moralni principi • Profesionalni principi
Uloga omladinskog radnika/ce u zajednici • Dužnosti omladinskog radnika/ce u zajednici • Vrijednosti i stavovi omladinskog/e radnika/ce • Odnosi omladinski/a radnik/ca – mladi – zajednica	**Omladinski rad kao instrument za osnaživanje mladih** • Hartove stepenice participacije mladih • Prakse osnaživanja mladih u omladinskom radu

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Dodatak 2 – Primjer plana i programa za radionicu

Radionica: Govor mržnje na društvenim mrežama -

Cilj radionice

Radionica ima za cilj ukazati učesnicima/cama na pojavu govora mržnje na društvenim mrežama i njegovim eventualnim posljedicama na živote mladih.

Zadaci

- Definisati govor mržnje
- Dati učesnicima primjere govora mržnja na društvenim mrežama i mehanizme borbe protiv istog
- Ukazati na posljedice govora mržnje na društvenim mrežama
- Predstaviti legislativu koja tretira oblast govora mržnje

Program radionice

- Definisati govor mržnje (Rad u malim grupama)
- Diskusija
- Primjeri govora mržnje i posljedice (Igra uloga – Učesnici u malim grupama dobiju primjer govora mržnje i putem igre uloga predstave konkretnu situaciju)
- Predstavljanje BiH legislative koja se tiče govora mržnje na društvenim mrežama
- Diskusija (Kako se legislativa može poboljšati?)

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

Reference

1 - https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.1524.ZS (Podaci Svjetske banke govore o mladima između 15 – 24 godina. Obzirom da Zakoni o mladima u Bosni i Hercegovini smatraju mladima osobe do 30 godina ovaj broj je i veći. Ako pri tome uzmemo u obzir i odlazak mladih iz Bosne i Hercegovine onda je važnost ovog procenta i veća)

2 - OKORUZ - Osiguranje Kvaliteta u Omladinskom radu u zajednici, 2007

3 - https://www.coe.int/en/web/youth/youth-work

4 - https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/8641305/Resolution+of+the+EU+Council+of+18-19+November+2010+on+youth+work/065f18e1-7392-4d88-b4f1-f0fcf2d33cc0

5 - Beck D., Purcell R. 2010, Popular Education Practicefor Youth and Community Development Work

6 - National Youth Agency, (2004), "Ethical conduct in Youth work", NYA, UK

7 - Wood J., Westwood S., Thompson G., (2015), "Youth work: Preparation for practice", Routledge

8 - https://www.youth.ie/articles/what-is-youth-work/

9 - Kalaba V. (2008), Kako razumjeti Omladinski rad u zajednici, Forum Syd Balkans Program

10 - Allport G. (1954), The Nature of Prejudices, Addison-Wesley Publishing Company

11 - Kalaba V. (2008), Kako razumjeti Omladinski rad u zajednici, Forum Syd Balkans Program

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

12 - Erasmus+, (2014), Manual training of Youth workers, Using non-formal learning and interactive methods in Youth work

13 - Dib C.Z. (1987), Formal, Non-formal and in-formal Education: Concepts/Applicability, Cooperative Networks in Physics Education - Conference Proceedings 173", American Institute of Physics, New York, 1988, pgs. 300-315

14 - http://etec.ctlt.ubc.ca/510wiki/Nonformal_Education

15/16 - Dib C.Z. (1987), Formal, Non-formal and in-formal Education: Concepts/Applicability, Cooperative Networks in Physics Education - Conference Proceedings 173", American Institute of Physics, New York, 1988, pgs. 300-315

17 - http://euro-yoda.org/workshops-2017-tools-and-methods/

18/19 - https://www.youthpass.eu/downloads/13-62-32/Youthpass%20A2.pdf

20 - Gailius Ž. et all (2014), Handbook For People Working With Youth Groups. Non-formal education practice in Lithuania, Youth in Action Programme

21 - Avdispahić J. Mujkić A. (2019) Etika, Eidos: Udruženje za Filozofiju i društveno-humanistička istraživanja

22 - Ethical Conduct in Youth Work: a statement of values and principles fromThe National Youth Agency, (2004), National Youth Agency, UK

23 - https://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/11516594/06_SCRIB.pdf/41cea176-d7fa-3167-a716-11af717b1559

24 / 25 – https://oxfordre.com/socialwork/view/10.1093/acrefore/9780199975839.001.0001/acrefore-9780199975839-e-1077

26 - http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/BPI/EPA/images/media_services/Director-General/ConceptNoteEmpoweringYouth-for-Peace-and-SustainableDevelopmentEN.pdf

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba

PRONI Centar za omladinski razvoj

www.proni.ba
info@proni.ba

Brčko, 2020.

proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba proni.ba